

Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Umutsuzluk Düzeyleri ile Cinsiyet ve Okul Türü Değişkenleri Açısından İncelenmesi

Şehmus Süner^a, Menekşe Eskici^b

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının, umutsuzluk düzeyleri ile cinsiyetleri ve okul türleri değişkenleri açısından incelenmesidir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden "Tarama modeli"nde yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını 1381 kadın ve 423 erkek öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla "Öğretmen Adayları Atanamama Kaygı Ölçeği" ile "Beck Umutsuzluk Ölçeği" kullanılmıştır. Atanamama korkularının kadın öğretmen adaylarında erkek öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının daha fazla atanamama kaygısı yaşadığı ve atanamama kaygısının, umutsuzluk düzeyi ile doğru orantılı olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Atanamama Kaygısı
Umutsuzluk
Cinsiyet
Öğretmen Adayı

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 25.01.2020
Kabul Tarihi: 26.04.2020
Doi: 10.18026/cbayarsos.679948

The Anxiety of Pre-Service Teachers' Not to Be Appointed to Teachership in Terms of Level of Hopelessness, Gender, School Type

Abstract

The purpose of this research is to examine the anxiety of pre-service teachers' not to be appointed to teachership in terms of level of hopelessness, gender, school type. This research is a quantitative study with a descriptive model. The participants of the research are 1381 females and 423 males pre-service teachers. The data of the research were collected through "Anxiety Of Pre-Service Teachers' Not To Be Appointed To Teachership Scale" and "Beck Hopelessness Scale". It was found that the fear of not to be appointed to teachership of female pre-service teachers was significantly higher than male pre-service teachers. It was concluded that the pre-service teachers studying at state university have higher score fears of not to be appointed to teachership and the anxiety of not being appointed is directly proportional to the level of hopelessness.

Keywords

Anxiety Of Not To Be Appointed
Hopelessness
Gender
Pre-service Teachers

About Article

Received: 25.01.2020
Accepted: 26.04.2020
Doi: 10.18026/cbayarsos.679948

^a sehmuussuner@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0903-5352>

^b Kırklareli Üniversitesi, menekeskici@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6217-3853>

Giriş

Ülkelerin sosyal, kültürel, politik ve ekonomik değerlerine bağlı olarak kurulan ve geliştirilen, o toplumun normlarını yansıtan, karşılaşılan sorunların aşılmasında pay sahibi olan eğitim sistemleri vardır (Azar, 2011; Şahin, 2010). Bu sistemlerinde toplumun eğitimden beklentilerini yerine getirmede öğretmene büyük rol düşmektedir (Davran, 2006; Sönmez, 2010; Tatar, 2004; Taşkaya, 2012). Öğretmenler öğrencilerini bilgi, beceri, değer kazanmaya yönlendiren, öğretme sürecinde rehberlik görevi üstlenen eğitim sisteminin neferleridir (Eskici, 2013). Öğrenciyi başarıya götüren eğitimin temelini öğretmenler tarafından atılması bilinen bir gerçek olarak görülmektedir (Arslan ve Özpınar, 2008; Davis ve Simmt, 2006; Erdem ve Soylu, 2013; Joram ve Gabriele, 1998; Şişman, 2014). Sosyal ilişkileri kuvvetli olan, öğrencisiyle olumlu bağ kurabilen öğretmenler öğrencilerinin akademik hayatına önemli katkıda bulunmuş olmaktadır (Goldhaber, 2002; Lee ve Burkam, 2003; Wenglinsky, 2002). Mesleki yeterlilikleri yerinde olan öğretmenlerin, öğrencilerin başarısına doğrudan etki ettikleri görülmektedir.

Öğretmenin eğitim sürecinde bir öğretici, otorite sahibi, öğrencilere ve topluma karşı rol model olan kişi olarak kabul edilmesi düşüncesi ve eğitime farklı yaklaşımlarla birlikte değişiklik kazanmıştır (Sünbül, 1996). 2005'ten itibaren Türkiye'de uygulanmakta olan öğretim programlarının benimsediği yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen bilgiyi sadece aktaran değil, öğrenciyi yaparak, yaşatarak öğrenmeye sevk eden olarak görülmektedir. Öğretmenlerin bu bağlamda görevleri daha etkin bir misyon kazanmıştır (Piper, Zuilkowski, Dubeck, Jepkemei ve King, 2018). Eğitim-öğretim hayatında rol alan unsurlara bakıldığında, ülkelerin geleceğine yön veren bireyleri yetiştiren, çağa ayak uydurma yolunda öğrencileri destekleyen ve rehberlik eden misyonu itibari ile paydaşları arasında belki de en büyük öneme sahip olanlar, öğretmenlerdir (Şahin, 2010).

Öğretmen eğitimi sürecinde özel alan eğitimi, genel kültür eğitimi ve öğretmenlik meslek eğitimi ile öğretmen mesleğine hazırlık yapılmakta ve öğretmenlik meslek bilgisi kazandırılmaktadır (Sönmez, 2010; Semerci ve Semerci, 2004; Çetin, 2001). Stronge, Tucker ve Hindman (2004), Özel alan eğitimi, genel kültür eğitimi ve öğretmenlik meslek eğitimleri almış olan bireyleri etkili öğretmenlik yetkinliğine sahip olarak görmektedir. Öğretmen adaylarının atanma sürecinde duyuşsal özelliklerinin az bir kısmı ele alınmakta ve bu özellikler yeterli düzeyde ölçülememektedir (Yıldırım, Duru ve Yaşar 2017). Öğretmenlerin öğrencilere kaliteli bir eğitim sunmaları için duyuşsal özelliklerinin öneminin çok fazla olduğu bilinmektedir (Şişman, 2014; Taylor ve Mackenney, 2008). Öğretmen adaylarının atanması için "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi" tarafından yapılan sınavlarda adaylara ait kişisel özellikler ve mesleğe uygunlukları önemsenmemektedir (Canbulat ve Canbulat, 2015). Genellikle lisans eğitimlerinin son sınıfında KPSS'ye hazırlanan öğretmen adayları hem umutsuz hem de kaygılı bir psikolojik duruma sahip iken, mezun olan adaylarda bu durumun daha da arttığı görülmektedir (Sezgin ve Duran, 2011).

Kaygı, yaşanan çevrede tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalındığında sorun ile baş etmeyi sağlayan, fizyolojik belirtileri içeren bir zihinsel işleyiş ve savunma mekanizmasıdır (Özusta, 1995; Senemoğlu, 2010). Kaygının nedenleri hala tartışılmakta olsa da genetik, nörobiyolojik, kişilik, bilişsel ve davranışsal olarak bildirilmektedir. Farklı kaygı bozukluklarında cinsiyet ve sosyokültürel faktörlerde değişerek kaygının düzeyinde önemli oynamaktadır (Kring, Johnson, Davidson ve Neale, 2015). Kaygı bireyde fizyolojik ve psikolojik bir takım değişiklikler bırakabilmektedir. Kaygı duruma göre hem olumlu

pekiştireç hem de olumsuz pekiştireç olabilir (Bozdam, 2008). Herhangi bir işin başaramayacağı düşüncesinin olduğu anlar kaygının en çok görüldüğü anlardan biridir (Akarçeşme, 2004). Tabii bu durumda da kişilerin tepkileri farklılık gösterebilmektedir (Schreiber, 2004). Kaygı yaşam koşulları, çevresel faktörler, iş bulma olanakları, stres açısından bakıldığında kültürden kültüre göre değişiklik göstermektedir (Kirmayer, 2001; Lewis-Fernandez, Hinton, Lavia, Patterson, Hofmann, Craske ve Liao, 2010). Kaygıyı etkileyen pek çok kavram olmasının yanı sıra kaygı ile ilişkilide pek çok kavram vardır. Bunlardan biri de umutsuzluktur.

Umut, kişilerin hayata tutunmasında başrolde olan ve daima var olan bir yapıdır (İmamoğlu ve Yavuz, 2011). Umutsuzluk ise insan yaşamında her zaman olabilecek bir durumdur (Kabasakal ve Uz-Baş 2013). Umutsuzluk kişinin geleceğe yönelik karamsar bir tavır sergileyerek, olumsuz duygular ile kendisini çaresiz hissederek ne yapacağını bilememe durumudur (Derebaşı, 1996; Vidinlioğlu, 2010). Abela ve Payne'e (2003) göre ise umutsuzluk motivasyon eksikliği, üzüntü olarak ve intihar düşüncesi, konsantrasyon eksikliği, enerji yoksunluğu olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Herhangi bir durumda başarısız olan kişinin geleceğe dair doğru düşünmemesi, karamsarlığa düşmesi, belirsizlik içinde yaşaması onu umutsuzluğa itmektir (Horney, 2007). Umutsuzluğa neden olan faktörlerden biri de kişinin yapmak istediği şeyin kısıtlanması ve sonrasında ortaya çıkan yalnızlık, stres ve beden sağlığı durumunun kötüye gitmesi iken bir diğer önemli etken belirlenen hedefteki süre uzun bir zamana yayıldığında kişide umutsuzluğun ortaya çıkmasıdır (Baş, 2010). Üngüren ve Ehtiyar (2009) tarafından yapılan çalışmaya göre vücut dengesinin bozulması, soyut inançta olan değişimler, stres durumu, bireyin özgürlüğü önündeki engeller ve psikolojik, fiziksel, sosyal etkenler umutsuzluk düzeyini etkilemektedir.

Fen bilgisi öğretmen adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) algılarının ölçüldüğü çalışmada; KPSS'ye girecek olan öğretmen adaylarının korku, endişe, kaygı gibi duygulara ve sınavı kazanmanın hayati öneme sahip olduğu, atanmalarının zorunlu olduğu gibi düşüncelere sahip oldukları görülmektedir (Yılmaz, Yalçın, Yalçın ve Kahraman, 2017). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada öğretmen adayları fakülteden KPSS'ye yönelik yeterli destek alamadıklarını ve bu durumun onların kaygı düzeyini arttırdığını göstermektedir (Özsarı, 2008). Beşoluk ve Horzum (2011) tarafından yapılan çalışmada atanma durumunun daha iyi olduğu bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilere göre pedagojik derslere daha çok önem verdikleri görülmektedir. Öğretmen yetiştirme sürecinde duyuşsal özelliklerin yani öğretmen adaylarının kaygıları, tutumları, öz yeterlik algıları umutsuzlukları gibi özelliklerinin önemli rol oynadığı söylenebilir. Geliştirilen öğretmen yetiştirme programlarında (1998-2006-2018) öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak bilişsel özelliklerine değinildiği dolayısıyla öğretmen adaylarının yetişmesinde duyuşsal özelliklere dikkat edilmesi açısından ilgili araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Öğretmen adaylarının toplumun eğitimi için çok önemli bir role sahip oldukları, kişisel ve mesleki özelliklerinin eğitimin kalitesine doğrudan etki ettiği tartışılmaz bir gerçektir. Bu araştırmayla; öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının düzeylerinin ortaya konmasına, atanamama kaygılarının cinsiyetleri, okul türleri ve umutsuzluk düzeyleri değişkenleri açısından ilişkilerinin tespit edilmesi çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların ve önerilerin öğretmen adayı yetiştirme sürecinde eğitim sistemine katkıda bulunacağı,

öğretmen adaylarının eğitim sürecinin büyük bir titizlikle tüm olumsuzluklardan arınarak geçirilmesi, öğrencilerine yaklaşımlarını ve verecekleri eğitimin kalitesini arttıracakı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının kaygılarının ve umutsuzluklarının ölçüldüğü bu araştırma adayların duyuşsal özelliklerine dikkat çekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin eğitimi için karar veren kurumların öğretmen adaylarındaki duyuşsal özelliklere dikkat çekmesi için bu çalışma bir büyüteç görevi üstlenmektedir. Elde edilen bulgularla beraber kaygı ve umutsuzluk kavramları birlikte incelenerek alan yazında doldurulması gereken bir eksikliği kapatmaktadır.

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının atanamama kaygı düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının atanamama kaygıları cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının atanamama kaygıları okul türüne (öğrenim gördükleri üniversitenin özel yada vakıf üniversitesi olma durumu) göre farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmen adaylarının atanamama kaygıları umutsuzluk düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Yapılan bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden "Tarama modeli"nde yürütülmüştür. Araştırmanın amacına uygun olarak öğretmen adaylarının atanamama kaygıları ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki incelendiği için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Bu araştırmada olasılığa dayanmayan örnekleme yöntemlerinden ulaşılabilir örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını İstanbul ilinde bulunan 3 vakıf 1 devlet üniversitelerinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğretmen adayları (1381 kadın ve 423 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgilerin dağılımı frekans analizi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Kişisel Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	1381	76.6
	Erkek	423	23.4

Üniversite Durumu	Vakıf	482	26.7
	Devlet	1322	73.3
Toplam		1804	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların % 26,7'si vakıf, % 73,3'ü devlet üniversitesinde öğrenim görmektedir. Cinsiyete göre dağılım incelendiğinde; katılımcıların %76,6'sı kadın, % 23,4'ü ise erkektir.

Veri Toplama Araçları

Öğretmen Adayları Atanamama Kaygı Ölçeği

Öğretmen adaylarının atanamama kaygı düzeylerinin belirlemek amacıyla Eskici (2016) tarafından geliştirilen ve 13 madde ve 2 alt boyuttan oluşan "Öğretmen Adayları Atanamama Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek için güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach Alpha değeri 0.96 olarak yüksek bir değer bulunmuştur. Bu durum ölçeğin tereddüt etmeden kullanılabileceğini gösteriyor. 10 maddeden oluşan ve en düşük 10, en yüksek 50 puan alınabilen "atanamama korkusu" alt boyutunda öğretmenlerin atanamama durumunda korkularını ölçen maddeler bulunmaktadır. Bu maddelere örnek olarak "öğretmen olarak atanamayıp hayatımı düzene sokamamaktan korkuyorum" maddesi gösterilebilir. 3 maddeden oluşan ve en yüksek 15 en düşük 3 puan alınabilen "kişisel algı" alt boyutunda ise öğretmen adaylarının kişisel olarak kendilerini algılama durumlarını ölçen maddeler bulunmaktadır. Bu maddelere örnek olarak " öğretilen olarak atanamayıp depresyona girmekten korkuyorum" maddesi gösterilebilir. 13 maddeden ve 5'li likert tipinden (kesinlikle katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, kararsızım 3, katılıyorum 4, kesinlikle katılıyorum) oluşan ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 65'tir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği

"Beck Umutsuzluk Ölçeği" Beck, Weissman, Lester, & Trexler, (1974) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye Durak ve Palabıyıkoglu (1993) tarafından uyarlanan ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak hesaplanmış ve hem psikiyatrik hem de kronik- fiziksel hastalara uygulanabilecek bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçekte sorulara verilen cevaba göre 0 veya 1 olarak puanlaması olan, "evet" ve "hayır" olarak cevaplanan 20 maddeden oluşmaktadır. En fazla 20 puan alınabilen ölçekte 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18 ve 20'nci sorulara "evet" yanıtı verilirse, 1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15 ve 19'uncu sorulara ise "hayır" yanıtı verilirse her bir soruya 1 puan verilmektedir. Tam aksinin yapılması durumunda cevaplanan sorulara 0 puan verilmektedir. Bu ölçekten alınan puana "umutsuzluk puanı" denmekte ve alınan puan yükseldikçe umutsuzlukta artmaktadır. Umutsuzluk düzeyleri; minimal (0-3 puan), hafif (4-8 puan), orta (9-14 puan) ve şiddetli (15+ puan) şeklindedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma, İstanbul ilinde bulunan bir devlet, üç vakıf üniversitelerinden gerekli izinler alınarak başlanmıştır. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu okunmuş ve daha sonrasında hem bilgilendirilmiş onam formu hem de anket formları elden dağıtılmıştır.

Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Umutsuzluk Düzeyleri ile Cinsiyet ve Okul Türü Değişkenleri Açısından İncelenmesi

Araştırma verileri 1 Ekim 2018–25 Mart 2019 arasında toplanmıştır. Bu tarihler arasında 1821 kişi anket çalışmasına katılmıştır. Araştırmaya katılma koşulları şu şekildedir.

- Araştırmaya gönüllü olarak katılmak,
- Öğretmen adayı olmak,
- Onam formunu kabul etmiş olmak,
- İstanbul ilinde öğrenim görüyor olmak.

Katılımcıların doldurduğu 1804 anketin içerikleri incelenmiş ve gerekli ölçümler yapılmış, anketleri eksik ve yanlış dolduran adaylardan 17 kişi araştırma dışı kalmıştır. Analiz için toplamda 1804 kişi araştırmaya kabul edilmiştir.

Verileri analizi sürecinde ilk olarak verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov- Smirnov testi yapılmıştır. Analizler sonucunda verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1/+1 (Skewness: -0,47 ve Kurtosis:-0,23) arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik analiz teslerinden yararlanılmıştır. Ortalama, standart sapma, t-testi ve ANOVA (tek yönlü varyans analizi) teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulgularına ait bilgiler tablolar oluşturularak sunulmaktadır.

“Öğretmen Adayları Atanamama Kaygısı Ölçeği” nin Alt Düzeylerine ilişkin Bulgular

“ÖAAKÖ” tümünde ve alt boyutlarda ne durumda olduğunu belirlemek amacıyla ölçeğin tümünün ve alt boyutlarının hesaplanan aritmetik ortalama ve standart sapma puanları ile ilgili bulgular Tablo 4.2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının “ÖAAKÖ” Alt Boyutlarının Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	N	\bar{x}	ss	Boyut Maddelerinin
					Ortalaması (\bar{x} /MaddeSayısı)
Atanamama					
Korkusu	10	1804	34.56	11.49	3.45
Kişisel Algı	3	1804	7.38	3.44	2.46
Atanamama					
Kaygısı	13	1804	41.95	14.24	3.22

Tablo 2 incelendiğinde “ÖAAKÖ” alt boyutlarının madde sayılarının farklılığından dolayı ölçeğin iki alt boyutunun maddelerinin aritmetik ortalamaları hesaplanmış ve “atanamama korkusu” madde ortalaması (\bar{x} / Madde sayısı = 4.29) “kişisel algı” madde ortalamasından (\bar{x} / Madde sayısı=2.46) yüksek iken tüm maddelerden oluşan “atanamama kaygısı ölçeği” geneli (\bar{x} / Madde sayısı = 3.22) madde ortalamasının en yüksek sonucu aldığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre “Öğretmen Adayları Atanamama Kaygısı Ölçeği” Bulguları

“Atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile alt boyutlarının cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının “ÖAALÖ” nin Cinsiyete Göre Değişimi

	Cinsiyet	N	Ortalama	ss	t	p
Atanamama korkusu	Kadın	1379	35,0	11,2	2,606	0,009*
	Erkek	423	33,2	12,2		
Kişisel algı	Kadın	1381	7,3	3,4	-0,82	0,412
	Erkek	423	7,5	3,7		
Atanamama kaygısı	Kadın	1379	42,3	13,9	1,897	0,058
	Erkek	423	40,7	15,2		

*p<0,05

Tablo 3. incelendiğinde bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; “atanamama korkusu” cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken (p<0,05), “kişisel algı” alt boyutu ve “atanamama kaygısı ölçeği” geneli cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir (p>0,05). Kadınların “atanamama korkusu” nun (35,0±11,2) erkeklerden (33,2±12,2) anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (p<0,05).

Öğretmen Adaylarının Okul Türüne Göre “Öğretmen Adayları Atanamama Kaygısı Ölçeği” Bulguları

“Atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile alt boyutlarının okul türüne göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının “ÖAAKÖ” nin Okul Türüne Göre Değişimi

	Okul türü	N	Ortalama	ss	t	p
Atanamama korkusu	Vakıf	482	33,40	11,96	-2,531	0,000*
	Devlet	1320	34,99	11,29		
Kişisel algı	Vakıf	482	7,41	3,73	0,200	0,000*
	Devlet	1322	7,37	3,34		
Atanamama kaygısı	Vakıf	482	40,82	14,99	-1,983	0,000*
	Devlet	1320	42,37	13,94		

*p<0,05

Tablo 4. incelendiğinde bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; “atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile “atanamama korkusu ve “kişisel algı” alt boyutları okul türüne

Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Umutsuzluk Düzeyleri ile Cinsiyet ve Okul Türü Değişkenleri Açısından İncelenmesi

göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Devlet üniversitesi öğrencilerinin “atanamama kaygısı” geneli ($42,37\pm 13,94$) ile “atanamama korkusu” düzeyi ($34,99\pm 11,99$) vakıf üniversitesi öğrencilerinden (sırasıyla $40,82 \pm 14,99$ ve $33,40 \pm 11,96$) anlamlı derecede daha yüksek iken ($p<0,05$) vakıf üniversitesi öğrencilerinin “kişisel algı” düzeyi ($7,41 \pm 3,73$) devlet okulu öğrencilerinden ($7,37 \pm 3,34$) anlamlı derecede daha yüksek olarak sonuçlanmıştır ($p<0,05$).

“Öğretmen Adayları Atanamama Kaygısı Ölçeği” nin Umutsuzluk Düzeyine Göre Değişimi

“Atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile alt boyutlarının umutsuzluk düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Atanamama Kaygısı Ölçeğinin Umutsuzluk Düzeyine Göre Değişimi

		N	Ortalama	ss	F	p
Atanamama korkusu	Minimal	786	30,9	11,1		
	Hafif	584	35,3	10,9		
	Orta	310	39,3	10,5	71,985	0,000*
	Şiddetli	122	42,6	10,0		
	Total	1802	34,6	11,5		
Kişisel algı	Minimal	788	6,1	2,8		
	Hafif	584	7,5	3,3		
	Orta	310	9,2	3,6	109,869	0,000*
	Şiddetli	122	10,3	3,7		
	Total	1804	7,4	3,4		
Atanamama kaygısı	Minimal	786	37,0	13,1		
	Hafif	584	42,8	13,5		
	Orta	310	48,5	13,5	88,750	0,000*
	Şiddetli	122	52,9	13,0		
	Total	1802	42,0	14,2		

* $p<0,05$

Tablo 5. incelendiğinde tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; “atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile alt boyutları gelir gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Umutsuzluk düzeyi arttıkça “atanamama kaygısı geneli” ile “atanamama korkusu” ve “kişisel algı” alt boyutları düzeylerinin anlamlı derecede arttığı görülmektedir ($p<0,05$). “Atanamama korkusu”, “kişisel algı” alt boyutları ve “atanamama kaygısı ölçeği” geneli için; şiddetli umutsuzluk düzeyinde olan öğrencilerin “atanamama korkusu”, “kişisel algı” ve “atanamama kaygısı” anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 6. Umutsuzluk Düzeyi Değişkenine Göre LSD Bulguları

Ölçek Boyutları	(I)Umutsuzluk Düzeyi	(J)Umutsuzluk Düzeyi	Ortalamalar Farkı(I-J)
Atanamama Korkusu	Şiddetli	Minimal	11.68(*)
		Hafif	7.27(*)
		Orta	3.34(*)
Kişisel Algı	Şiddetli	Minimal	4.13(*)
		Hafif	2.73(*)
		Orta	1.04(*)
Atanamama Kaygısı	Şiddetli	Minimal	15.81(*)
		Hafif	10.00(*)
		Orta	4.39(*)

(*)p<.05.

Tablo 6 incelendiğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre; “Öğretmen Adayları Atanamama Kaygısı Ölçeği” geneli ve alt boyutlarında şiddetli umutsuzluk düzeyine sahip olan öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının minimal, hafif ve orta düzeyde umutsuzluğa sahip olan öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir (p<0,05). “Atanamama Korkusu”, “kişisel algı” alt boyutlarında ve “atanamama kaygısı ölçeği” genelinde şiddetli umutsuzluk düzeyi görülen öğretmen adaylarının atanamama korkularının, kişisel algılarının ve atanamama kaygılarının minimal, hafif ve orta düzeyde umutsuzluk görülen öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0,05).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adaylarının sahip olduğu atanamama kaygılarının, umutsuzluk düzeyleri, cinsiyetleri ve okul türleri ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada öğretmen adaylarının “atanamama korkusu” alt boyutundan aldıkları puan (3,45), 3-4 puan aralığında bulunmuştur. Öğretmen adaylarının orta düzeyin üzerinde atanamama kaygısı yaşadığı söylenebilir. Eskici (2016) tarafından aynı ölçek ile öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmada da alınan puanın (3,97) olması adaylarda orta düzeyin üzerinde atanamama korkusu olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının “kişisel algı” alt boyutundan aldıkları puan (2,46), yani 2-3 puan aralığında sonuçlanmıştır. Bu durumda öğretmen adaylarında “atanamama kaygısı” ve “atanamama korkusu” görüldüğü fakat “kişisel algı” alt boyutunda bulunan sorulara katılma düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu öğretmen adaylarının atanamadıkları zaman kendilerine yönelik algılarının olumsuz olmayacağı şekilde yorumlanabilir. Eskici (2016) tarafından öğretmen adaylarıyla yapılan

araştırmada “kişisel algı” alt boyutundan alınan sonuçun (2,60) olması bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının “ÖAAKÖ” nden aldıkları puanların cinsiyete göre değişimi incelendiğinde; kadınların “atanamama korkusu” nun erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu, “kişisel algı” alt boyutu ve “atanamama kaygısı ölçeği” genelini ise kadın ve erkeklerde aynı düzeyde olduğu görülmüştür. İnce ve Yılmaz (2018)’in fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yaptığı araştırmada kadın ve erkek adayların aynı düzeyde atanamama kaygısına sahip oldukları bulunmuştur. Baştürk (2007), Aküzüm, Demirkol, Ekici ve Talu (2015) tarafından öğretmen adaylarının KPSS’ye yönelik kaygılarını cinsiyet değişkenine göre nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek kaygıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akgün, Gönen ve Aydın (2007) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre ise kadın öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca alan yazında kadın öğretmen adaylarının çeşitli özelliklere göre kaygı düzeylerinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalara rastlanmıştır (Çakmak ve Heyecanlı, 2005; Mergen, Arslan, Erdoğan, Mergen ve Arslan, 2014; Saban vd., 2004; Taşgın, 2006). Çetin (2013) tarafından yapılan araştırmada da erkek öğretmen adaylarının KPSS’ye yönelik, geleceğe yönelik ve genel kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ataerkil toplum etkilerinin giderek azalması, kadınların iş hayatına atılma oranlarının yükselmesi ve ekonomik özgürlüklerini eline almaları kadın ve erkeğin atanma konusunda aynı oranda kaygıya ve kendilerini algılayış biçimlerine sahip olmasına doğrudan etki edebilmektedir. Erkeklerin kadınlara oranla beden gücü gerektiren konularda daha fazla iş bulabilme durumundan dolayı kadınların erkeklerden daha fazla atanamama korkusu yaşamaları olağan bir hal olarak düşünülebilir. Kadınların herhangi bir işte çalışma oranları gün geçtikçe artabilir. Yapılan araştırmada kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha fazla olması bunun en büyük göstergesidir.

Öğretmen adaylarının “ÖAAKÖ”nden aldıkları puanların okul türü değişkenine göre değişimi incelendiğinde; “atanamama kaygısı ölçeği” geneli ile “atanamama korkusu” ve “kişisel algı” alt boyutları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Devlet üniversitesi öğrencilerinin “atanamama kaygısı geneli” ile “atanamama korkusu” düzeyi, vakıf üniversitesi öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Eskici ve Saatçioğlu Tınkır (2019)’ın devlet ve vakıf üniversitelerini karşılaştırdıkları araştırmalarında da devlet üniversitesinde okuyanların daha fazla duygusal şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Buradan yola çıkarak devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin duygusal olarak daha hassas oldukları bu nedenle kaygı düzeylerinin dolayısıyla atanamamaya yönelik kaygı düzeylerinin de yüksek olduğu düşünülebilir. Devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının maddi durumunun vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından daha düşük olması atanamama konusunda, devlet üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının daha fazla kaygı ve korku yaşamaları normal bir durum olarak algılanmaktadır. Vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının maddi durumlarından dolayı öğretmenlik mesleği olmasa da başka iş yapabileme potansiyeli oldukça fazladır. Bu da onların atanamama durumunda daha az kaygı ve korkuya sahip olmalarını etkileyebilmektedir. Vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının kişisel algılarının yüksek olması, sınavlara hazırlanma konusunda her türlü imkana sahip olmalarına rağmen, atanamadıklarında özgüvenlerinin

olumsuz yönde etkilenmesi, suç ve pişmanlık gibi duyguların hissedilmesi olarak gösterilebilir.

Öğretmen adaylarının “ÖAAKÖ”nden aldıkları puanların umutsuzluk düzeyi değişkenine göre değişimi incelendiğinde; umutsuzluk düzeyi arttıkça “atanamama kaygısı geneli” ile “atanamama korkusu” ve “kişisel algı” alt boyutları düzeylerinin arttığı görülmektedir. Şiddetli umutsuzluk düzeyine sahip öğrencilerin, yüksek “atanamama korkusu”, “kişisel algı” ve “atanamama kaygısı” na sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Arı ve Yılmaz (2015) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının KPSS’den dolayı atanamama kaygısı yaşadıkları ve ileriye dönük umutlarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. On Bir farklı bölümden öğretmen adaylarının KPSS’ye yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada da öğretmen adaylarının KPSS’den dolayı kaygılandıkları ve derslerde bu sınava yönelik destek istedikleri sonucuna varılmıştır (Gündoğdu, Çimen ve Turan, 2008). Doğan ve Çoban (2009) tarafından eğitim fakültesi öğrencileriyle yapılan çalışmada gelecekte iş bulabilme ile ilgili kötümser düşünceye sahip olan öğrencilerin iyimser olanlara göre daha çok kaygılı oldukları bulunmuştur. Eğitim fakültesi öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra atanamama durumu ile ilgili yüksek kaygıya sahip oldukları, meslek ile ilgili beklentilerinin karşılanması konusunda ise umutsuz oldukları bulunmuştur (Özsarı, 2008). Buradan hareketle öğretmen adaylarının gelecekte iş bulma konusunda karamsar oldukları ve atanamama kaygısı yaşadıkları görülmektedir. İlköğretim matematik öğretmenliği son sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada mesleki algıları olumlu olan, gelecekle ilgili olumlu düşüncelere sahip olan öğrencilerde düşük umutsuzluk görülmüştür (Dinçer, 2013). Yapılan başka bir çalışmada ise atama bekleyen öğretmen adaylarının yaşam doyumu düşük, umutsuzlukları yüksek bulunmuştur (Şar, Işıklar ve Aydoğan 2012). Arı ve Yılmaz (2015) ile Ersoy ve Küçükkaragöz (2010) tarafından yapılmış olan çalışmalarda öğretmen adaylarının umutsuzluk puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Ceyhan (2005) ve Baş (2010) tarafından yapılan çalışmalarda erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar bu iki çalışmayı desteklemektedir (Ağır, 2007; Ceyhan, 2004;). Atanamama korkusu, Kişisel algı ve atanamama kaygısının yükselmesi ile umutsuzluk düzeyinin yükselmesi paralellik göstermektedir. Kaygı, korku ve umutsuzluk birbirlerinin tetikleyen unsurlardır. Birinin yükselmesi diğersinin de yükselmesine neden olabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda bazı önerilerde bulunulabilir.

- Öğretmen adaylarının atanamamaları durumunda farklı sektörlerde istihdam olmaları sağlayacak şekilde lisans eğitimleri süresince çağın gerekleri ile donanmaları için eğitim fakültelerinde teorik ve pratik altyapı sağlanmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren eğitim programları öğretmen adaylarının duyuşsal özelliklerini önemseyecek şekilde yeniden programlanmalıdır.
- Öğrencilerde oluşacak kaygıların azaltılması adına gerek okulda gerek sosyal hayatta onları rahatlatacak çalışmalar ve faaliyetlerde bulunulmalıdır.
- Öğretmen adaylarının mesleğe atanamama durumuyla baş etmeleri konusunda bilinçlendirmesi gerekmektedir.
- Öğretmenlerin duyuşsal özelliklerine doğrudan olumlu etki yapabilecek öğrenme ortamlarının eğitim fakültelerinde yer alması gerekmektedir.

- Eğitim sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik duyuşsal özelliklerinin olumsuz yönde olmaması için adaylara fakülteler bünyesinde çeşitli aktiviteler yapılabilir. Bu sayede gelecek nesilleri yetiştirmede etkili olan öğretmenler mesleki açıdan daha yeterli olacaklardır.
- Araştırmada elde edilen bulguların nedenlerini araştıran araştırmalar yapılabilir.
- Öğretmen adaylarının atanamama kaygılarına etki edebilecek durumlar derinlemesine araştırılabilir.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Bu çalışma Şehmus Süner'in Dr. Öğr. Üyesi Menekşe Eskici danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynakça

- Abela, J. R. Z. ve Payne, A. V. L. (2003). A test of the integration of the hopelessness and self-esteem theories of depression in schoolchildren. *Cognitive Therapy and Research*. 27, 519 - 535.
- Ağır, M. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Akarçeşme, C. (2004). Voleybolda Müsabaka Öncesi Durumluk Kaygı İle Performans Ölçütleri Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Akgün, A. Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 6.20, 283-299.
- Aküzüm, C. , Demirkol, M., Ekici, Ö., & Talu, M. (2015). Öğretmen adaylarının kpss öğretmenlik alan bilgisi sınavına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. 6.18, 331-344.
- Arı, E. & Yılmaz, V. (2015). KPSS hazırlık kursuna devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeyleri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 14(4), 905-931.
- Arslan, S., & Özpınar, İ. (2008). Öğretmen nitelikleri: İlköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*. 2(1), 38-63.
- Azar, A. (2011). Türkiye'deki öğretmen eğitimi üzerine bir söylem: Nitelik mi, nicelik mi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 1(1), 36-38.
- Baş, L. (2010). Öğretmen Adaylarının Saldırganlık ve Umutsuzluk Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>

- Baştürk, R. (2007). Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 163-176.
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D. & Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism: the hopelessness scale. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*, 42(6), 861-865.
- Beşoluk, Ş. & Horzum, M. B. (2011). Öğretmen adaylarının meslek bilgisi, alan bilgisi dersleri ve öğretmen olma isteğine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(1), 17-50.
- Bozdam, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Canbulat, M. & Canbulat, A. N. K. (2015). Avusturya ve Türkiye’de öğretmen adayı belirleme süreci. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(1), 113-132.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 91-102.
- Ceyhan, A. A. (2005). Öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 30 (167), 63-137.
- Çakmak, Ö. ve Heyecanlı, M. (2005). Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 115-127.
- Çetin, Ş. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kamu personeli seçme sınavına (KPSS) yönelik kaygılarının incelenmesi. *National Education*, 197, 158-167.
- Davis, B. & Simmt, E. (2006). Mathematics-for-teaching: An ongoing investigation of the mathematics that teachers (need to) know. *Educational Studies in Mathematics*, 61, 293–319.
- Davran, E. (2006). İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterliliklerini kazanmaları üzerindeki etkisi (Van ili örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.) Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Derebaşı, I. (1996). Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Ege Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Geliştirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi SBE, İzmir). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Dinçer, B. (2013). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutum, algı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi (Doktora tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Doğan, T., & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (153).
- Durak, A., & Palabıyıkoglu, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2(2), 311-319.

- Erdem, E., & Soylu, Y. (2013). Öğretmen adaylarının KPSS ve alan sınavına ilişkin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 223-236.
- Ersoy, E., & Küçükkaragöz, H. (2010). Öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre belirlenmesi. *e-Journal of New World Science Academy*, 5(4), 1535-1542.
- Eskici, M. (2013). İlköğretim Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yaklaşımına İlişkin Özyeterlik Algıları İle Tutumları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Eskici, M. (2016). "Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi / Determine the Anxiety of Pre-Service Teachers' not to be Appointed to Teachership in the Light of Some Variables", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, 11/19Fall 361-378.
- Eskici, M. & Saatçioğlu Tinkir, N. (2019). Exposure to Emotional Violence: Relationship between University Students according to their Demographic Characteristics. *Pedagogical Research*, 4(1), 1-11. <https://doi.org/10.29333/pr/5731>.
- Goldhaber, D. D. (2002). *The mystery of good teaching*. *Education Next*, 2(1), 50-55.
- Gündoğdu, K., Çimen, N., & Turan, S. (2008). Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına (KPSS) ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 35-43.
- Horney, K. (1999). *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Matbaası, 4. Basım.
- İmamoğlu, A. ve Yavuz, A. (2011). Üniversite gençliğinde dini inanç ve umutsuzluk ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 13 (23), 205-244.
- İnce-Aka, E. ve Yılmaz, M. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi (JRES)*, 5 (1), 105-123.
- Joram, E. ve Gabriele, A. J. (1998). Preservice teachers' prior beliefs: transforming obstacles into opportunities. *Teaching and teacher education*, 14(2), 175-191.
- Kabasakal, Z., & Uz-Baş, A. (2013). Öğretmen adaylarında yaşam doyumunun yordayıcısı olarak problem çözme becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 27-35.
- Kirmayer, L. J. (2001). Cultural variations in the clinical presentation of depression and anxiety: implications for diagnosis and treatment. *Journal Of Clinical Psychiatry*, 62, 22-30.
- Kring, A., Johnson, S., Davison, G., & Neale, J. (2015). *Anormal psikoloji (12 b.)*. (M. Şahin, Çev.) İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Lee, V. E. & Burkam, D. (2003). Dropping out of high school: The role of school organization and structure. *American Educational Research Journal*, 40, 353-393.
- Lewis-Fernández, R., Hinton, D. E., Laria, A. J., Patterson, E. H., Hofmann, S. G., Craske, M. G. ve Liao, B. (2010). Culture and the anxiety disorders: Recommendations for DSM-V. *Focus*, 9(3), 351-368.

- Mergen, H., Arslan, H., Erdoğan Mergen, B. & Arslan, E. (2014). Öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutum ve kaygıları. *NWSA-Education Sciences*; 9(2): 162-177.
- Özsarı, İ. (2008). Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin KPSS Merkezi Sınavı Odaklı Gelecek Kaygıları Ve Mesleki Beklentileri. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Özusta, Ş. (1995). Çocuklar için durumluk-sürekli kaygı envanterinin uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 32-44.
- Piper, B., Zuilkowski, S. S., Dubeck, M., Jepkemei, E. ve King, S. J. (2018). Identifying the essential ingredients to literacy and numeracy improvement: Teacher professional development and coaching, student textbooks, and structured teachers' guides. *World Development*, 106, 324-336.
- Saban, A., Korkmaz İ. & Akbaşı S. (2004). Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygıları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 17, 198-209.
- Schreiber, D. S. (2004). *Stres, Kaygı ve Depresyondan Kurtuluş*. İstanbul: Elips Kitap Yayınevi.
- Semerci, N., & Semerci, Ç. (2004). Türkiye'de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sezgin, F. & Duran, E. (2011). Kamu personeli seçme sınavı'nın (kpss) öğretmen adaylarının akademik ve sosyal yaşantılarına yansımaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 15(3). 9-22.
- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 53-71.
- Stronge, J. H., Tucker, P. D., & Hindman, J. L. (2004). *Handbook For Qualities Of Effective Teachers*. Alexandria, VA: *Association for Supervision and Curriculum Development*.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608.
- Şahin, E. Ş. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş*. 7. Baskı. Sönmez, V.(Ed.) Anı Yayıncılık. Ankara.
- Şar, A.H., Işıklar, A. ve Aydoğan, İ. (2012). Atama bekleyen öğretmen adaylarının yaşam doyumunu yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *MAKÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23: 257 - 271
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Taşgın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2). 679-686.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 283-298.
- Tatar, M. (2004). Etkili öğretmen. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2). 1-26.

- Taylor, G.R. & Mac Kenney, L. (2008). *Improving Human Learning In The Classroom: Theories And Teaching Practices*. New York: Rowman&Littlefield Publishers.
- Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2009). Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 4 (14), 2093-2127.
- Vidinlioğlu, S.Ö. (2010). Orta Öğretim Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi, *Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya*). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Wenglinsky, H. (2002, February 13). How schools matter: The link between teacher classroom practices and student academic performance. *Education Policy Analysis Archives*, 10(12). Retrieved [date] from <http://epaa.asu.edu/epaa/v10n12/>.
- Yıldırım, K., Duru, M. ve Yaşar, Ö. (2017). Duyuşsal alan özelliklerinin öğretmenlerin seçilme ve atanma sürecinde değerlendirmeye alınma düzeyi. Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(1), 20-40
- Yılmaz, Z. A., Yalçın, S. A., Yalçın, S., & Kahraman, S. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının kpss algıları ve bu alguların öğrenme yaşantılarına etkisinin araştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 113-121.